

- jeśli rzeczownik został wymieniony po raz pierwszy: *È un tavolo.* (To jest stół.);
- jeśli rzeczownikowi towarzyszy przymiotnik: *un giorno speciale* (wyjątkowy dzień), *una domanda complicata* (skomplikowane pytanie).

PRZYIMKI ŚCIAgniĘTE (PREPOSIZIONI ARTICOLATE)

Przymyki **di, a, da, in, su** łączą się z rodzajnikiem określonym, tworząc jedno słowo.

Oto tabela przymików ściągniętych:

+	il	lo	la	i	gli	le
di	del	dello	della	dei	degli	delle
a	al	allo	alla	ai	agli	alle
da	dal	dallo	dalla	dai	dagli	dalle
in	nel	nello	nella	nei	negli	nelle
su	sul	sullo	sulla	sui	sugli	sulle

Przykłady:

*I ricordi **della** vedova.* Wspomnienia wdowy.

*È tornata **dai** suoi figli.* Wróciła **do** swoich dzieci.

***Al centro del** salotto.* **W** centrum salonu.

***Nel cuore di** Milano.* **W** sercu Mediolanu.

***Sul tetto della** macchina.* **Na** dachu samochodu.

RZECZOWNIKI (I NOMI)

Rzeczowniki włoskie mogą być rodzaju żeńskiego lub męskiego; występują w liczbie pojedynczej lub mnogiej.

Rodzaj rzeczownika (Il genere del nome)

Rodzaj męski (*genere maschile*)

il libro (książka) – *il tavolo* (stół) – *il piatto* (talerz)

il lunedì (poniedziałek) – *il giovedì* (czwartek) – *l'agosto* (sierpień)

il nocce (orzech) – *il pesco* (brzoskwinia) – *il susino* (śliwa) – nazwy drzew

il ferro (żelazo) – *l'oro* (złoto) – *il rame* (miedź)

il bar (bar) – *il gas* (gaz) – *lo sport* (sport)

Do rodzaju męskiego należą:

- 1) rzeczowniki zakończone na **-o**; wyjątki: *la radio, la mano, l'eco* (który jednak w liczbie mnogiej zmienia rodzaj na męski: *gli echi*),

CZASOWNIKI

- przeznaczenia:
per me – dla mnie
per voi – dla was

Przyimek **su** służy do określania:

- miejsca:
*sdraiarsi **sul** divano, **sul** letto* – położyć się na kanapie, na łóżku
- ruchu:
*arrampicarsi **sull'**albero* – wspiąć się na drzewo
- wieku, ilości w przybliżeniu:
*un uomo **sui** trent'anni* – mężczyzna około 30 lat
*pesa **sui** due chili* – waży około 2 kilogramów

Przyimek **tra (fra)** służy do określania:

- miejsca:
***tra** l'armadio e il letto* – między szafą a łóżkiem
***tra** le mani* – w dłoniach
***tra** di noi* – między nami
***tra** di loro* – wśród nich
- czasu:
***tra** due giorni, **tra** cinque anni* – za dwa dni, za pięć lat

CZASOWNIKI (VERBO)

Czasownik posiłkowy (*Verbo ausiliare*)

Czasowniki posiłkowe **avere** i **essere** biorą udział w tworzeniu czasów złożonych. Czasowniki te w połączeniu z odpowiednim *participio passato* pomagają odmieniać czasowniki.

Zwykle **avere** używa się:

- z czasownikami przechodnimi:
*Perché **hai** abbandonato la scuola?* Czemu porzuciłeś szkołę?
- z niektórymi czasownikami nieprzechodnimi wyrażającymi ruch, którego początek i koniec nie są określone: *passeggiare* (spacerować), *viaggiare* (podróżować), *camminare* (chodzić), *correre* (biec).
Aveva camminato per un'ora. Chodził przez godzinę.

Zwykle **essere** używa się:

- z czasownikami przechodnimi w stronie biernej

Era sgridato inutilmente. Został niepotrzebnie skrzyzczany.

- z czasownikami zwrotnymi
Si sono abbracciati con affetto. Objęli się z czułością.
- z prawie wszystkimi czasownikami nieprzechodnimi
Dove e quando sei nato? Gdzie i kiedy się urodziłeś?

Istnieją czasowniki, które mogą tworzyć czasy przeszłe, w zależności od ich użycia i znaczenia, zarówno z **avere**, jak i **essere**. Są to m.in. następujące czasowniki:

Ho cominciato un corso. Zacząłem kurs.

Le lezioni sono già cominciate. Wykłady już się zaczęły.

Ha finito i suoi compiti. Skończył swoje zadania domowe.

Il film è finito. Film skończył się.

Abbiamo cambiato città. Zmieniliśmy miasto.

Sei cambiato da quando hai conosciuto questa ragazza. Zmieniłeś się, odkąd poznałeś tę dziewczynę.

Hanno passato un mese al mare. Spędzili miesiąc nad morzem.

Siamo passati per Milano. Przejeżdżaliśmy przez Mediolan.

È corso fino a scuola. Pobiegł aż do szkoły.

Ha corso più di venti minuti. Biegł dłużej niż 20 minut.

Il bambino è saltato. Dziecko (chłopczyk) podskoczyło.

Il bambino ha saltato tutta la mattina. Dziecko skakało cały ranek.

Czasowniki modalne obok czasownika, który wymaga **avere** jako posiłkowego, również odmieniają się z **avere**:

Ho potuto comprare una gonna nuova. Mogłam kupić nową spódnicę.

Ho voluto prendere l'autobus. Chciałam jechać autobusem.

Jeśli towarzyszą czasownikowi, który wymaga **essere** jako czasownika posiłkowego, odmieniają się z **essere**:

Sono dovuto uscire. Musiałem wyjść.

Siamo potuti entrare. Mogliśmy wejść.

Jeśli **avere** nie występuje w roli czasownika posiłkowego ma następujące znaczenia: *possedere* (posiadać), *ricevere* (otrzymać), *conseguire* (uzyskać), *ottenere* (otrzymać) itd.

Avevo (possedevo) una cinepresa giapponese. Miałem (posiadałem) japońską kamerę filmową.

Per l'onomastico avrò (riceverò) molti regali. Na imieniny otrzymam dużo prezentów.

Avrai (conseguirai) la promozione a giugno? Otrzymasz (uzyskasz) promocję w czerwcu?

CZASOWNIKI

Essere natomiast może mieć znaczenia: *trovarsi* (znajdować się), *stare* (być), *esistere* (istnieć), *appartenere* (należać).

L'aeroporto è (si trova) nei pressi della città. Lotnisko jest (znajduje się) w okolicach miasta.

L'insegnante è (sta) in classe. Nauczycielka jest w klasie.

Dio è (esiste). Bóg jest (istnieje).

Quella bicicletta è di (appartiene a) mio cugino. Ten rower jest (należy do) mojego kuzyna.

Essere i **avere** nie należą do żadnej z trzech koniugacji. Odmieniają się w następujący sposób:

ESSERE

Tryb oznajmujący (Modo indicativo)

Presente		Imperfetto		Passato remoto	
io	sono	io	ero	io	fui
tu	sei	tu	eri	tu	fosti
lui/lei	è	lui/lei	era	lui/lei	fu
noi	siamo	noi	eravamo	noi	fummo
voi	siete	voi	eravate	voi	foste
loro	sono	loro	erano	loro	furono

Futuro semplice		Passato prossimo		
io	sarò	io	sono	stato/a
tu	sarai	tu	sei	stato/a
lui/lei	sarà	lui/lei	è	stato/a
noi	saremo	noi	siamo	stati/e
voi	sarete	voi	siete	stati/e
loro	saranno	loro	sono	stati/e

Trapassato prossimo			Trapassato remoto		
io	ero	stato/a	io	fui	stato/a
tu	eri	stato/a	tu	fosti	stato/a
lui/lei	era	stato/a	lui/lei	fu	stato/a
noi	eravamo	stati/e	noi	fummo	stati/e
voi	eravate	stati/e	voi	foste	stati/e
loro	erano	stati/e	loro	furono	stati/e

Futuro anteriore

io	sarò	stato/a
tu	sarai	stato/a
lui/lei	sarà	stato/a
noi	saremo	stati/e
voi	sarete	stati/e
loro	saranno	stati/e

Tryb łączący (*Modo congiuntivo*)*Presente*

che	io	sia
che	tu	sia
che	lui/lei	sia
che	noi	siamo
che	voi	siate
che	loro	siano

Imperfetto

che	io	fossi
che	tu	fossi
che	lui/lei	fosse
che	noi	fossimo
che	voi	foste
che	loro	fossero

Passato

che	io	sia	stato/a
che	tu	sia	stato/a
che	lui/lei	sia	stato/a
che	noi	siamo	stati/e
che	voi	siate	stati/e
che	loro	siano	stati/e

Trapassato

che	io	fossi	stato/a
che	tu	fossi	stato/a
che	lui/lei	fosse	stato/a
che	noi	fossimo	stati/e
che	voi	foste	stati/e
che	loro	fossero	stati/e

Tryb warunkowy. *Modo condizionale**Presente*

io	sarei
tu	saresti
lui/lei	sarebbe
noi	saremmo
voi	sareste
loro	sarebbero

Passato

io	sarei	stato/a
tu	saresti	stato/a
lui/lei	sarebbe	stato/a
noi	saremmo	stati/e
voi	sareste	stati/e
loro	sarebbero	stati/e

TRYBY I CZASY

Imperfetto

che	io	mi	lavassi
che	tu	ti	lavassi, ecc.

Trapassato

che	io	mi	fossi	lavato/-a
che	tu	ti	fossi	lavato/-a, ecc.

Modo imperativo

Presente

io	mi	laverei
tu	ti	laveresti, ecc.

Passato

io	mi	sarei	lavato/-a
tu	ti	saresti	lavato/-a, ecc.

Presente

.....	
lávati	tu
si lavi	lui/lei
laviamoci	noi
lavatevi	voi
si lavino	loro

Modo infinito

Presente

lavarsi

Passato

essersi lavato

Modo gerundio

Presente

lavandosi

Passato

essendosi lavato

Zaimiek zwrotny przyłącza się do czasownika w następujących przypadkach:

- w trybie rozkazującym (oprócz trzeciej osoby obu liczb):

asciugati – asciugatevi – asciugiamoci

- w bezokoliczniku:

pettinarsi – conoscersi – addormentarsi

- w gerundio:

pettinandosi – asciugandosi – lavandosi

W drugiej osobie liczby pojedynczej trybu rozkazującego zaprzeczone-

go zaimek zwrotny może dołączyć się do czasownika lub zająć miejsce przed nim:

non asciugarti – *non ti asciugare*

non pettinatevi – *non vi pettinate*

Forma bezosobowa (Forma impersonale)

„Si” impersonale, uno

W języku włoskim, aby zbudować zdanie, w którym brak jasno określonego podmiotu, posługujemy się **si** bezosobowym lub **uno** w funkcji zaimek.

Si mangia bene qui. = *Uno mangia bene qui.*

Tutaj je się dobrze. = Tutaj człowiek je dobrze.

Quando si arriva al ristorante, si aspetta un tavolo libero. Kiedy przychodzi się do restauracji, czeka się na wolny stolik.

Quando uno arriva al ristorante, aspetta un tavolo libero. Kiedy człowiek przychodzi do restauracji, czeka na wolny stolik.

W czasach złożonych **si impersonale** towarzyszy zawsze **essere** jako czasownik posiłkowy. W konstrukcjach tych *participio passato* pozostaje nieodmienny w przypadku czasowników, które wymagają **avere**:

Si è parlato tanto di questo argomento. Dużo się rozmawiało na ten temat.

W przypadku czasowników, które tworzą czasy przeszłe z **essere**, *participio passato* występuje w liczbie mnogiej rodzaju męskiego:

Si è tornati tardi. Wróciło się późno.

Si è arrivati in anticipo. Przybyło się za wcześnie.

Przymiotniki (w funkcji orzecznika) użyte obok konstrukcji **si + essere** także mają formę liczby mnogiej rodzaju męskiego. **Essere** jest natomiast użyty w liczbie pojedynczej:

Si è felici. Jest się szczęśliwym.

Si è occupati. Jest się zajęтым.

Si passivante można używać w konstrukcjach zawierających czasownik przechodni. W konstrukcji **si passivante + czasownik przechodni + dopełnienie** czasownik zgadza się pod względem rodzaju (w czasach złożonych) i liczby z rzeczownikiem, do którego się odnosi:

Si compra un giornale. Si comprano alcuni gironali.

TRYBY I CZASY

Kupuje się gazetę. Kupuje się kilka gazet.

Si è comprato un giornale. Si sono comprati alcuni giornali.

Kupiło się gazetę. Kupiło się kilka gazet.

Czasowniki modalne (*Verbi servili*)

Czasowniki modalne: **dovere** (musieć), **potere** (móc), **volere** (chcieć).

Przykłady:

esco: devo uscire – muszę wyjść

ho parlato: ho dovuto parlare – musiałem mówić

uscirebbe: dovrebbe uscire – powiniem wyjść

sarebbe uscito: sarebbe voluto uscire – chciałby wyjść

torna: può tornare – może wrócić

è tornato: è potuto tornare – mógł wrócić

Czasowniki modalne obok czasownika zwrotnego wymagają **essere** w czasach złożonych, jeśli zaimki zwrotne **mi, ti, ci, vi, si** poprzedzają czasownik.

Per la stanchezza mi sono dovuto stendere sul letto. Z powodu zmęczenia musiałem położyć się na łóżku.

Perché non si è potuto cambiare? Czemu nie mógł się przebrać?

Non si sono voluti incontrare. Nie chcieli się spotkać.

Jeśli zaimek zwrotny przyłącza się do bezokolicznika, czasowniki zwrotne tworzą czas złożony z **avere**.

Non ha dovuto stancarsi troppo. Nie musiał (powinien był) za bardzo się zmęczyć.

Hanno potuto alzarsi più tardi. Mogli wstać później.

Non hai voluto asciugarti per bene. Nie chciałeś porządnie się osuszyć.

Czasowniki nieregularne (*Verbi irregolari*)

Czasowniki nieregularne nie odmieniają się według wzorów koniugacyjnych, w czasie odmiany zmieniają temat, końcówkę lub jedno i drugie. Nieregularnie odmieniają się czasowniki **andare, stare, dare**.

Prima coniugazione: **ANDARE – DARE – STARE**

Modo indicativo

Presente	
io	vado
tu	vai
lui/lei	va
noi	andiamo
voi	andate
loro	vanno

Presente	
io	do
tu	dai
lui/lei	dà
noi	diamo
voi	date
loro	danno

Presente	
io	sto
tu	stai
lui/lei	sta
noi	stiamo
voi	state
loro	stanno

Imperfetto	
io	andavo, ecc.

Imperfetto	
io	davo, ecc.

Imperfetto	
io	stavo, ecc.

Passato remoto	
io	andai
tu	andasti
lui/lei	andò
noi	andammo
voi	andaste
loro	andarono

Passato remoto	
io	detti o diedi
tu	desti
lui/lei	dette o diede
noi	demmo
voi	deste
loro	dettero o diedero

Passato remoto	
io	stetti
tu	stesti
lui/lei	stette
noi	stemmo
voi	steste
loro	stettero

Futuro semplice	
io	andrò
tu	andrai
lui/lei	andrà
noi	andremo
voi	andrete
loro	andranno

Futuro semplice	
io	darò
tu	darai
lui/lei	darà
noi	daremo
voi	darete
loro	daranno

Futuro semplice	
io	starò
tu	starai
lui/lei	starà
noi	staremo
voi	starete
loro	staranno

Modo congiuntivo

Presente		
che	io	vada
che	tu	vada
che	lui/lei	vada
che	noi	andiamo
che	voi	andiate
che	loro	vadano

Presente		
che	io	dìa
che	tu	dìa
che	lui/lei	dìa
che	noi	diamo
che	voi	diate
che	loro	diano

Presente		
che	io	stia
che	tu	stia
che	lui/lei	stia
che	noi	stiamo
che	voi	stiate
che	loro	stiano

DODATEK LEKSYKALNY

DNI TYGODNIA

poniedziałek | *lunedì*

wtorek | *martedì*

środa | *mercoledì*

czwartek | *giovedì*

piątek | *venerdì*

sobota | *sabato*

niedziela | *domenica*

A: Jaki jest dzisiaj dzień? | *Che giorno è oggi?*

B: Dziś jest środa. | *È mercoledì.*

A: Który dzisiaj dzień? | *Quanti ne abbiamo oggi?*

B: Dziś jest 30 lipca. | *Oggi è il trenta luglio.*

MIESIĄCE

styczeń | *gennaio*

luty | *febbraio*

marzec | *marzo*

kwiecień | *aprile*

maj | *maggio*

czerwiec | *giugno*

lipiec | *luglio*

sierpień | *agosto*

wrzesień | *settembre*

październik | *ottobre*

listopad | *novembre*

grudzień | *dicembre*

PORY ROKU

wiosna | *primavera*

lato | *estate*

jesień | *autunno*

zima | *inverno*